

Matica márne čaká na svoj reštart

Lucia Krbatová, Pravda | 05.05.2014 20:00, aktualizované: 06.05.2014 07:00

Mala by upevňovať vlasťenectvo a umocňovať národné povedomie Slovákov, no takmer o nej nepočúť.

Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč počas galaprogramu Ochrankyňa národa v Martine, august 2013.

Autor: SITA, Ľudovít Vaniher

Matica slovenská, ktorá je ako verejnoprávna inštitúcia dotovaná zo štátnych peňazí, sa za posledné roky zviditeľnila skôr finančnými kauzami či blízkymi vzťahmi s prívržencami radikálnych hnutí. Zmenu nepriniesol ani príchod Mariána Tkáča na jej čelo v roku 2010. Ako nový predseda sľuboval, že Matica prejde výraznou obrodou, jej aktivity však podľa odborníkov svedčia o opaku.

Vlnu rozhorčenia maticiari najnovšie vyvolali minulú sobotu. Pri príležitosti 200. výročia narodenia Ľudovíta Štúra usporiadali na Devíne Národné slávnosti. Podujatie však narušil

príchod šéfa Banskobystrického kraja Mariana Kotlebu. Ten sa netají tým, že sympatizuje so slovenským štátom a vojnovým prezidentom Jozefom Tisom.

Pozvanie na Devín dostali všetci župani, prišiel len Kotleba. Ostatní svoju neprítomnosť ospravedlnili inými pracovnými povinnosťami. Jedine hovorkyňa Prešovského kraja Veronika Fitzeková reagovala, že žiadnu pozvánku neevidovali, a preto sa župan Peter Chudík na akcii nemohol zúčastniť.

Starostka Devína Ľubica Kolková, ktorá pre podujatie poskytla miestny kultúrny dom, sa proti účasti banskobystrického župana na oslavách ostro ohradila. O jeho príchode ju nikto z matičiarov neinformoval. „V tejto republike je šírenie nacistických, fašistických a podobných propagandistických myšlienok trestné. Ak máme zákon, ktorý umožňuje človeku šíriacemu túto ideológiu pomaly sa stať už ani neviem čím, asi máme zlé zákony,“ reagovala pre Pravdu.

Dodala, že ľudia, ktorí šíria neznášanlivosť a zlobu, nie sú v Devíne vítaní. Ak by sa situácia mala zopakovať aj na budúci rok, matičiarom priestory už nezapožičia. Podľa sociológa Michala Vašečku nie je Kotlebova účasť na slávnostiach až taká prekvapujúca.

„Prepojenie na rôzne formy nacionalizmu je posledných 25 rokov v Matici úplne zrejmé. Nie je to nič nové. Len sa to bohužiaľ neposúva ďalej,“ hovorí. Finančná podpora štátu je podľa neho aj preto problematická. Podľa neho by sa verejnoprávna inštitúcia mala zmeniť na mimovládnu, pretože v 21. storočí už podľa neho nie je dôvod na to, aby bola zvýhodňovaná oproti iným neštátnym organizáciám.

Činnosť Matice ako verejnoprávnej inštitúcie určuje zákon o Matici slovenskej. Na svoje vydavateľské aktivity, technickú prevádzku, vedeckú a výskumnú činnosť či kultúrne aktivity dostáva každý rok dotáciu od štátu. Podľa hovorca ministerstva kultúry Jozefa Bednára v roku 2013 to bolo takmer 1 milión 500-tisíc eur. Napriek štedrej štátnej dotácii si Matica tento rok mala vziať úvery za 226-tisíc eur.

Jej aktivity sú kritizované pre ich rozporuplný obsah. Koncom minulého roka vydal politologický odbor zborník s príspevkom Radovana Novotného z hnutia Nové slobodné Slovensko, ktorý má blízko k extrémistickým názorom. Pri príležitosti 75. výročia vyhlásenia slovenského štátu usporiadala v marci odborný seminár s odôvodnením, že dejiny treba

spoznávať a hľadať v nich ponaučenia. Na tento rok matičiari naplánovali viaceré oslavy pri príležitosti 150. výročia narodenia Andreja Hlinku. O činnosti Matice sa verejnosť veľa nedozvie, na webovej stránke má zverejnenú poslednú správu o činnosti za rok 2011.

Historik Dušan Kováč tvrdí, že matičiari by sa mali zamerať na aktivity nasmerované viac k verejnosti. „Mala by byť otvorená voči ľuďom, spoločnosti a robiť osvetové činnosti. V takomto prípade by to však nemali byť osvetové činnosti, ktoré sú v rozpore so štátnou doktrínou. Inými slovami robí hanbu,“ hovorí. Ak v rámci svojich aktivít veľbia slovenský štát, ide podľa neho o rozpor s tradíciami, ktoré náš štát uznáva.

Pravda oslovila Tkáča s otázkou, ako hodnotí činnosť Matice od svojho pôsobenia vo funkciu predsedu a či vidí nejaké zlepšenie v porovnaní s bývalým vedením. Do uzávierky však neodpovedal.

Problémom tejto inštitúcie je podľa Kováča práve spôsob volenia jej vedenia. „Ako verejnoprávna inštitúcia by mala mať vedenie, ktoré je schválené celoštátnymi orgánmi či parlamentom. Je absurdita a anomália, že verejnoprávna inštitúcia, ktorá poberá peniaze zo štátneho rozpočtu, funguje ako spolok, kde si vedenie volia jej členovia,“ tvrdí.

Podľa Kováča sa súčasná Matica nedá porovnať s pôvodnou inštitúciou z 19. storočia. „V tom období mala plniť funkciu celonárodnej inštitúcie, robiť vedecké bádanie, pôsobiť ako národný agitátor a pomáhať formovať Slovákov ako národ,“ vysvetľuje. Svoju funkciu, ako tvrdí Kováč, dnes už vyčerpala. Suplovať nemôže aničinnosť vysokých škôl či iných vedeckých inštitúcií, ktorých máme v súčasnosti dostatok. Matica podľa neho dnes len zneužíva to, že používa názov inštitúcie, ktorá mala kedysi veľké zásluhy na formovaní slovenského národa. Dodáva, že nie je žiadny dôvod na to, aby ju štát podporoval.

To, že sa nepodarilo ani po zmene predsedníctva výraznejšie zmodernizovať Maticu a jej pôsobenie pripúšťa aj minister kultúry Marek Maďarič. „Matica slovenská v základných rysoch naďalej skôr ťaží zo svojej minulosti a z toho, čo symbolizuje, než by vedela pretransformovať svoju reálnu činnosť do súčasných podmienok plnohodnotnej existencie Slovenskej republiky,“ odkázal po hovorcovi Jozefovi Bednárovi.

Zároveň však dodal, že oceňuje prácu mnohých miestnych matičných odborov a jej radových členov, ktorí v regiónoch organizujú veľa zmysluplných kultúrnych a osvetových

podujatí. Na otázku, či neplánujú zrušiť Maticu ako verejnoprávnu inštitúciu a obmedziť tým štátne dotácie, z rezortu neodpovedali.

Z úloh Matice slovenskej, ktoré jej určuje zákon

- **upevňovať slovenské vlastenectvo**
- **prehlbovať vzťah občanov** k slovenskej štátnosti
- **robiť základný slovákistický výskum**
- **podieľať sa na rozvoji** miestnej a regionálnej kultúry
- **pôsobiť na mládež** v duchu národných, mravných a demokratických hodnôt
- **zvyšovať národné povedomie** Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach SR
- **posilňovať vzťahy kultúr** občanov hlásiacich sa k národnostným menšinám a etnickým skupinám na území SR so slovenskou národnou kultúrou
- **podporovať propagáciu SR** aj vlastnými informačnými a kultúrnymi strediskami utvorenými v zahraničí
- **zakladať doma i v zahraničí nadácie** a fondy na podporu národného a kultúrneho života Slovákov a na oceňovanie najvýznamnejších tvorcov vymedzených oblastí tvorivej činnosti
- **vydávať pôvodnú slovenskú umeleckú tvorbu**, vedecké diela a publicistiku

Niektoré kauzy spojené s Maticou

Maticu sprevádzali kauzy aj za bývalého predsedu Jozefa Markuša. V roku 1996 sa prevalilo, že Tlačiareň Neografia, ktorej 99 percent vlastnila, tlačila pornografické časopisy. Vedenie to vtedy obhajovalo tým, že sa musia správať trhovo. Pochybné hospodárenie vyvrcholilo zmiznutím národného pokladu. Pod Markušovým vedením vložila Matica v roku 2009 z tejto zbierky asi milión eur do Podielového družstva Slovenské investície. Družstvo krátko nato skrachovalo a peniaze už nemohli vymôcť späť. Z jej publikačnej činnosti zarezonoval denník ľudáckeho politika vojnového slovenského štátu Konštantína Čulena, ktorý v nej ostro útočí na evanjelikov, Čechov, spochybňuje Slovenské národné povstanie a relativizuje

koncentračné tábory. Knihu vydala Matica v roku 2008 bez kritického poznámkového aparátu. Generálny biskup Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Miloš Klátik poslal Matici otvorený list, v ňom napísal, že to považuje za neetické a nehorázne očierňovanie evanjelikov.

Zdroj : <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/316762-matica-marne-caka-na-svoj-restart/>